

Mlada Sodobnost

Ivana Zajc

Nataša Konc Lorenzutti: Zvezek in brezvezek.

Dob, Miš, 2018.

V novi zbirki kratkih zgodb Nataše Konc Lorenzutti zvezek predstavlja šolski zvezek, ki zna po besedah protagonistke Nike prav zoprno krasti dragoceni čas, saj je ves čas "lačen" in zahteva nove in nove domače naloge ... Poleg tega se njeni zvezki nenehno izgubljajo in jih mora vsepovsod iskati. Brezvezek je po drugi strani zvezek za prosti čas, vanj lahko riše in piše, kar ji je všeč. V svoji domači šoli je ona učiteljica, njeni učenci pa nimajo zvezkov, imajo samo brezvezke, v katere lahko svobodno ustvarjajo. Le če so kaznovani, morajo uporabljati zvezke. O takih težavah govori ena zadnjih zgodb, po kateri je zbirka *Zvezek in brezvezek* dobila naslov. Kratke pripovedi – utrinki iz življenja deklice Nike in njene šestčlanske družine – se dogajajo nekje na Primorskem, verjetno v Vipavski dolini, saj beremo o močni burji, omenjeni so tudi nekateri tamkajšnji kraji in vinogradi. Družinsko življenje je dinamično, otroci so različnih starosti, starša sta zaposlena in skušata živeti zdravo ter dobro vzgajati otroke, v hiši vlada prijeten direndaj. Nikinim sorojencem je zgodbeni prostor odmerjen neenakomerno: največje pozornosti je deležen najstarejši, študent Ton, o Liji še kaj izvemo, Lučka pa ostaja bolj ko ne v ozadju. Nekaj zgodb pripoveduje o deklčinih prvih izkušnjah v vlogi prvošolke in njenem soočanju z novimi

dolžnostmi ter izzivi, sicer pa so pripovedi umeščene predvsem v družinsko okolje. Verski obredi so predstavljeni kot samoumevni del življenja družine, bi bila pa v nekaterih primerih, ko gre za obrede, ki neverujočim niso tako znani, dobrodošla razlaga.

Kljub tretjeosebni pripovedi je žarišče v dekličinem dojemanju, kar poskrbi za avtentičnost zgodb. Nika marsičesa ne razume, o svetu se aktivno sprašuje, ga raziskuje, hkrati pa je dovolj samozavestna, da pogosto raje verjame svojim razlagam kot tistim, s katerimi ji postrežejo drugi. Lik samozavestnega otroka, posebej deklice, je v otroški književnosti dobrodošel. Taka fokalizacija zgodb je učinkovita in omogoči, da pripovedi odlično prikažejo otroški svet. Ko deklica denimo opazuje park in otroško igrišče, ji nič ne uide: "Kako se pogovarjajo, kako druge mame kregajo svoje otroke, če ne ubogajo na igralih, kako en gospod pobere drek za svojim psom, ena druga gospa se pa dela, da svojega cucka ne vidi kakati na pločnik, in gre kar naprej. Nika gleda starko, ki z muko vleče torbo na kolesčkih iz trgovine in se vsake toliko časa ustavi, da si oddahne." Mama jo opomni, naj ne bulji v ljudi. "Če so mi pa tako všeč!" ji odvrne deklica. Glavni lik je izjemno spretno predstavljen, bralec prevzame njegovo perspektivo, hkrati pa se od njega distancira, ko napravi kako vragolijo ali svet dojema po otroško omejeno. Odlično so prikazani tudi trki med svetom odraslih in domišljijo otrok, ki stvari vidi drugače. Prepričljiv realističen prikaz otroka izriše z več vidikov, včasih neposredno beremo dekličin tok misli, denimo v duhoviti zgodbi, ki naslavlja njene želje za božična darila.

Knjiga slavi domišljijo in raziskovanje jezika. Samosvoja in samostojna deklica je namreč zelo nadarjena, predvsem jezikovno. Male tiskane črke se je naučila pisati sama, doma pa si je iz stare škatle napravila računalnik, saj s pomočjo tipkovnice piše svoje prve knjige. Dobro ji gre tudi rimanje, poleg tega je neizmerno radovedna pri širjenju svojega besedišča. Več zgodb v zbirki tematizira dekličino nerazumevanje besed in iskanje novih pomenov – pogoste so besedne igre, ki izhajajo iz šumov v komunikaciji. Tako se Nika denimo ob informaciji, da starša spita v zakonski postelji, odzove s posrečeno ugotovitvijo, da saj vendar nista konja. To poskrbi za humorno uglašenost zgodb, a se podobna struktura nekoliko prevečkrat ponovi in postane predvidljiva. Izstopa pripoved, v kateri Nika vadi uporabo novega izraza "kar neki" v različnih (tudi popolnoma zgrešenih) kontekstih, da preveri, kako deluje. Za mlade bralce je *Zvezek in brezvezek* spodbuda k metajezikovnemu razmisleku o rabi besedišča, ki ga bodo s to jezikovno bogato knjigo lahko razširili. Tekoč slog pripovedi z dialoškimi deli bo zanje nedvomno primeren izziv.

Nika je zelo čuteča deklica, ki sočustvuje z nesrečo drugih in želi pomagati sošolki v stiski. Knjiga v zvezi s tem prinaša pomembno sporočilo, da čustva niso rezervirana le za otroke (ali celo le za deklice) – ranljivost in emocionalno občutljivost pokažeta tudi starša. Posebej mama razgali svojo utrujenost, celo občutek krivde in zaprepadenosti, ko stori napako. Sicer pa sta starša z vidika male deklice duhovito naslikana kot tista, ki jesta ogromne količine solate (čeprav bi lahko snedla kako sladkarijo), in kot dolgočasneža, ki nenehno govorita o pospravljanju ter imata vedno veliko dela.

Nekateri drobci iz zgodb se dotaknejo tudi nekoliko nekonvencionalnih, a prav zato zelo dobrodošlih tem, ki v otroških knjigah ne smejo biti tabuizirane, hkrati pa morajo biti obravnavane z izjemno tenkočutnostjo. Mama v eni od zgodb brez posebnih ovinkarjenj deklici odkritosrčno razloži, kaj pomeni depresija, v drugi pa podobno odkrito spregovori o zaljubljenosti. Tema dveh zgodb je smrt mačke; v eni pogine domača mačja ljubljenska, kar družina preboli s pomočjo malih ritualov, v drugi pa mama nesrečno povozi muco, kar zelo obžaluje. Knjiga bo blizu otrokom v prvi oziroma v začetku druge triade, saj je napisana z obilo posluha za to razvojno obdobje, za otroška zanimanja, čustva in težave. Vključi na primer tudi zgodbe, ki si jih otroci pripovedujejo med sabo in se jim zdijo zelo pomembne. Zbirka učinkovito prikazuje dinamično, ljubečo družino in dekliča, drugačnega od klišejske podobe deklice, ki se v književnosti za otroke še vedno pogosto pojavlja. Vse to odlično poudarijo barvite ilustracije Tanje Komadina, ki učinkovito prikažejo osebnosti likov in dinamično dogajanje v hiši. Svet izrišejo v vseh njegovih oblikah – od domišljjskih bitij in podob do zgubanih ter utrujenih staršev, idilične narave, pa tudi telesnih sprememb ob alergiji in smrdljivih smeti v Nikini sobi. Če je namen knjige neposredno in prepričljivo prikazovanje otroškega sveta, brez kakega posebnega olepšavanja, ob tem pa njegovala subtilna analiza v formatu, primernem za otroško dožemanje, je bil ta z ilustrirano zbirko kratkih zgodb *Zvezek in brezvezek* dosežen.